

Te 'ate' amamao i te rētita ē te 'iki

**ELECTORAL
COMMISSION**
TE KAITIAKI TAKE KŌWHIRI

ROE47 A4 Cook Islands Maori 07/2024

'Ea'a ka rētita ai nō te 'iki?

Me kua rētita koe nō te 'iki, ka rauka iākoe i te tuku i tō'ou manako ki roto i te au 'iki'anga ma'ata, te au 'iki'anga i runga i te 'enua ē te au ui'anga ma'ata. Ko te tuatau 'iki'anga te tuatau meitaki teia no'ou i te tuatua i to'ou manako e koa'i ta'au e 'inangaro, ei mata no'ou i roto i te Parimani me kore i roto i to'ou tu'anga 'iki'anga no runga i te au manamanatā ta'au e anoano no te 'akatanotano.

Ka rauka iākoe i te 'akapāpū e ka 'akarongo 'ia tō'ou reo nā roto i te rētita'anga nō te 'iki.

Ko'ai ka rētita nō te 'iki?

Ka anoano'ia koe kia rētita me:

- e 18 o'ou mata'iti me kore i runga atu, e
- e tika'anga to'ou i te no'o ki Aotearoa me kore e tika'anga no'o tinamou tō'ou ki Aotearoa, e
- kua no'o ana koe ki Aotearoa 'ara atu i te ta'i mata'iti i roto i tō'ou ora'anga.

Me e tangata Autirēria koe, Māori Kūki 'Airani, Niuē me kore e Tokelau, ka rauka iākoe i te rētita me kua no'o ana koe ki Aotearoa nō tēta'i 12 marama.

Me e no'o ana koe ki tēta'i 'enua kē, ka rauka iākoe i te tuku atu i to'ou ingoa no te vouti, me:

- e tika'anga tō'ou i te no'o ki Aotearoa e kua pou iākoe te

toru mata'iti i te no'o'anga ki Aotearoa, me kore

- me e tika'anga no'o tinamou tō'ou ki Aotearoa e kua pou iākoe te 12 mata'iti i te no'o'anga ki Aotearoa.

Kia tau ki te 'akakoro'anga o te 'iki'anga, ko te tangata tika'anga no'o tinamou koia ko tēta'i uātu tei 'akatika'ia i raro i te ture kia no'o ki Aotearoa e kāre aia e anoano'ia kia 'akaruke i te 'enua i roto i tēta'i tuātu tei 'akataka'ia. Kua pērā katoa te tangata tei runga aia i te tika'anga kōtinga.

Ka rauka iākoe i te rētita me tae tō'ou 17 mata'iti. Me tae tō'ou 18 mata'iti, ka tuku'ia tō'ou ingoa ki runga i te rētita e ka rauka iākoe i te 'iki.

Rētita'anga nō te 'iki me e Māori koe

Me e papa'anga Māori to'ou, e, me ko te taime mua teia iakoe i te tata i to'ou ingoa, e 'iki koe, ko te'ea tu'anga 'iki'anga ta'au ka 'inangaro i te tuku i to'ou ingoa ki runga: me ko te tata'anga o te katoatoa me kore ko te tata'anga o te Māori

Me kua oti takere koe i te tuku i to'ou ingoa, ka rauka iakoe i te tau i te 'iki'anga ta'au i tata i to'ou ingoa ki runga, i teta'i 'uātu taime, ko teira 'ua ra:

- I roto i te toru 3 marama i mua ake i te 'iki'anga ma'ata me kore te 'iki'anga i roto i to'ou ngā'i/oire
- i mua ake i te 'iki'anga paramani 'akakī ngā'i, me ka neke'ia koe ki roto i to'ou tu'anga 'iki'anga te ngā'i ka rave 'ia ei te 'iki'anga 'akakī.

Ea'a te 'āite'anga o te tata'anga, ta'au i 'iki i to'ou manako?

E au 'akatūkē'anga teta'i ka riro mai i roto i to'ou tu'anga 'iki'anga ta'au ka 'iki ki roto e te tangata ta'au e anoano i te 'iki i roto i te 'iki'anga ma'ata e te 'iki'anga kopapa a te konitara.

Me 'iki koe no te tua o te katoatoa, ka 'iki koe no teta'i mema i roto i te 'iki'anga ngā'i e ki roto i te 'iki'anga ma'ata. Me ka 'iki koe i te rōra o te Māori, ka 'iki koe i te tangata ka tū ki roto i te tu'anga 'iki'anga o te Māori.

Ka meitaki koe i te 'iki katoa i taua au pāti rāi i roto i te 'ikianga ma'ata, noa atu ko te'ea retita'anga ta'au i tuku atu i to'ou ingoa ki runga.

Pēnei ko te rōra tā'au ka 'iki ka 'arapaki te reira i tā'au 'iki'anga i roto i te au 'iki'anga o te 'enua. Me tei runga koe i te rōra o te Māori e Kōnitara Māori me kore e tu'anga 'iki'anga tō to'ou Kōnitara 'Enea, ka 'iki koe nō te au tangata ka tū ki roto i te kōnitara ē te tu'anga 'iki'anga o te Māori. Me ka 'iki koe no te retita'anga o te katoatoa, ka vouti koe no te au mema i roto i te 'iki'anga ma'ata me kore ko te mema i roto i to'ou 'oire.

Kua manamanatā koe nō runga i to'ou ora'anga?

Me marekakore koe no runga i te 'akakite'anga i to'ou ingoa me kore i to'ou kōpū tangata, ka rauka iakoe i te retita atu iakoe ki runga i te tata'anga o te aronga kāre e 'akakite'ia to rātou au ingoa. Ka mou mātou i to'ou au 'akakitekite'anga mai i to'ou ingoa e kāre mātou e tuku atu kia rātou e teta'i 'uātu.

'Aere ki **vote.nz** me kore tāniuniu ki te **0800 36 76 56** nō teta'i au 'akakitekite'anga kē atu e teta'i peapa pati'anga.

'Akapē'ea au i te rētita'anga?

E māmā 'ua i te rētita me kore i te 'aka'ou i to'ou tuatua tāpapa. Ka rauka iakoe:

- i te 'ātoro atu i te **vote.nz** ma te tā'anga'anga i to'ou raitini 'aka'oro i Aotearoa, Puka Tūranga Tika'anga me kore te 'akapāpū'anga i to'ou tūranga nā roto i te RealMe nō te rētita iakoe nā runga i te 'ātuitui roro uira
- kāre e tūtaki i te tāniuniu i te **0800 36 76 56** e pati kia tuku 'iātu teta'i peapa nā'au.

Me rētita'ia koe, ka 'aere to'ou ingoa ki runga i te rōra 'iki'anga. Ka anoano'ia to'ou ingoa ki runga i te rōra 'iki'anga nō te 'iki.

Ka anoano'ia koe kia 'aka'ou 'ua rāi i to'ou tua tāpapa i te au taime ravarāi ka tau i to'ou ngāi no'o'anga.

Ka anoano tauturu nō te rētita?

E pati atu ki teta'i tangata kua kite koe, mei te taeake me kore teta'i i roto i to'ou ngutu'are tangata kia tauturu iakoe i te 'akakī i te peapa me kore kia 'akaoti i te 'akakī i te peapa no'ou.

Ka anoano'ia koe kia tāina i te peapa.

Me kua kite koe i teta'i tangata kāre e rauka ia rātou i te 'akakī me kore i te tāina i tā rātou peapa rētita nō te 'āpikēpikē kōpapa me kore maki manako, pēnei ka rauka iakoe i te tauturu.

Ka 'inangaro koe i teta'i au 'akamārama'anga kē atu?

No teta'i au 'akamārama'anga kē atu nō runga i te rētita'anga ē te 'iki'anga:

- 'ātoro i te **vote.nz**
- tāniuniu ki te **0800 36 76 56**

Te vai katoa nei te 'akakitekite'anga nō runga i te rētita'anga ē te vouti'anga ki roto i teta'i au reo kē ē te au 'akapapa'anga ngō'ie ki kō i te **vote.nz**

